

Aalborg Universitet

AALBORG UNIVERSITY
DENMARK

Ytringsfrihed og informationsfrihed

muligheder og begrænsninger

Prehn, Ole; Jauert, Per

Published in:

Niels - Nyhedsbrev for SLRTV

Publication date:

2004

Document Version

Også kaldet Forlagets PDF

[Link to publication from Aalborg University](#)

Citation for published version (APA):

Prehn, O., & Jauert, P. (2004). Ytringsfrihed og informationsfrihed: muligheder og begrænsninger. *Niels - Nyhedsbrev for SLRTV*, (3), 9-11.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal -

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at vbn@aub.aau.dk providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Niels

Temanummer

Nytækning ...

Arms længde

Folkeoplysning anno 2004

Debat om fremtidens lokale medieudbud

Ytringsfrihed og informationsfrihed ...

Informationssamfundets studenterbrød

Sindelagskontrollen truer

Et historisk tilbageblik

Indhold

De ikke-kommercielle lokale mediers rolle	3
Nytænkning på lokalradio- og lokal-tv-området	4
Arms Længde	5
Folkeoplysning anno 2004	6
Debat om fremtidens lokale medieudbud	8
Ytringsfrihed og informationsfrihed - muligheder og begrænsninger	9
Informationssamfundets studenterbrød	12
Sindelagskontrollen truer	13
Et historisk tilbageblik	14
Lokalradio og -tv	16
Tillægsaftale	18
Kære Brian Mikkelsen	19

workshop om at lave et radioprogram

DE IKKE-KOMMERCIELLE LOKALE MEDIERS ROLLE SOM DEMOKRATISKABENDE OG FOLKEOPLYSENDE

Hvis de ikke-kommercielle lokale medier fortsat skal kunne leve op til de oprindelige intentioner om at være demokratiskabende og folkeoplysende, så er det bydende nødvendigt, at VK-regeringens og Dansk Folkepartis bebudede forslag til en ny medielovgivning bliver ændret.

Det er nødvendigt, at Kulturministeren forstår hvor væsentligt det er for demokratiet, at borgerne i lokalsamfundet får ytringsmuligheder for at udtrykke sig på egne præmisser, kort sagt public access. At Ministeren forstår den vekselvirkning der er mellem brugere og lyttere i den lokale debat i de ikke-kommercielle medier.

Lige siden sidste smalle medieforlig mellem Regeringen og DF er de økonomiske forhold for de ikke-kommercielle medier blevet gradvist forringet, således at tilskuddet nu er halveret fra ca. 60 mio. kr. til ca. 30 mio. kr..

Derudover er der i samme forligsperiode sket en ændring af programtilskudsordningen således at såvel de lokale radio- og tv-nævn som det centrale lokalradio- og lokal-tv-nævn skal prioritere mellem de programmer, de ønsker at støtte. Der er med andre ord indført smagsdommeri i det nuværende medieforlig.

Det har været udemokratisk og ødelæggende for ytringsfriheden, at Regeringen på den måde har pålagt forvaltningen, at skulle vælge mellem forskellige programmer.

Er et program produceret af fysisk- og psykisk udviklingshæmmede, f.eks. mindre værd end et dagligt aktualitetsprogram? Eller skal man i stedet prioritere den kommunalpolitiske debat og også udsende byrådsmøderne?

Det er kort sagt et umuligt valg, fordi den eneste mulige løsning er, at lade borgerne selv vælge, hvad de finder væsentlig at udtrykke. Og det er derfor, det er så væsentligt, at de tidligere retningslinier for tildeling af støtte bliver genindført. Nemlig at der kan ydes støtte til programmer, der giver borgerne mulighed for at komme til orde, programmer der giver lokal information og debat, programmer der imødekommer mindretalsgruppers behov - kort sagt programmer, der fremmer en folkeoplysende demokratisk dialog.

Vi hilser derfor Kulturministerens ændringsforslag om at nedlægge programtilskuddet og i stedet yde støtten i form af driftstilskud velkommen, men det er naturligvis en nødvendig forudsætning, at det totale støttebeløb sættes op.

Til gengæld er vi kede af forslaget om, at støtten til medieskoleaktivitet skal bortfalde, fordi denne fælles aktivitet har dannet grundlag for en dialog mellem brugerne af de lokale medier og har givet nye brugere det puf og den selvtillid, der gav dem mod til at give deres mening til kende i de lokale medier.

Til gengæld finder SLRTV det meget u hensigtsmæssigt, at Kulturministeren vil nedlægge de lokale nævn - samtidigt med, at man vil indføre en betingelse om at: "Tilskud ydes til stationer, der har bred kontakt til lokalsamfundet, og Radio- og tv-nævnet indhenter en udtalelse herom fra den relevante kommune."

Hvem er det så der skal afgøre om stationen har en bred kontakt til lokalsamfundet? - Og hvad betyder det at have en bred kontakt til samfundet? Spørgsmålet der rejser sig, er hvem der skal være smagsdommer her? - Og var det egentlig ikke dem, vi ønskede at afskaffe?

I dette temanummer af "Niels" har vi taget udgangspunkt i Regeringens og DFs mediepolitik, det nye udkast til medieforlig og SLRTVs åbne brev til Kulturministeren og Kulturministerens svar. Alle disse "officielle oplysninger" finder du sidst i dette temanummer af "Niels", der starter med Kulturministerens artikel om "Nytænkning på lokalradio- og lokal-tv-området".

Desuden har vi bedt såvel politikere som professionelle mediefolk og græsrodder om at give deres bidrag til debatten. Og det er vores håb, at denne debat vil give inspiration til konferencen i Radiohuset på Rosensørens Allé i København, lørdag den 25. september.

Ansvarshavende redaktør
Bård Hornekær

Nytænkning på lokalradio- og lokal-tv-området

Af Kulturminister Brian Mikkelsen

Når jeg på mine talrige og ofte lange ture rundt i landet sidder i ministerbilen og forbereder mig på møder, taler eller andet arbejde, er det altid en glæde og et forfriskende pust i de tiltrængte pauser at lytte til de lokalradiostationer, der sender i den egn, jeg kører igennem. Jeg har på den måde stiftet bekendtskab med mange forskellige både kommercielle og ikke-kommercielle lokalradioer og har i særdeleshed oplevet den mangfoldighed, der i dag hersker på lokalradioområdet.

Jeg har altid ment, at de lokale stationer spiller en vigtig rolle i det danske mediebillede. De lokale stationer har gennem tiden været med til at præge indholdet på vores public service-kanaler, herunder givet dem konkurrence og incitament til nytænkning, og de har – da reklameforbuddet blev ophævet i 1988 - formået at skabe grobund for et stort antal store og små erhvervsvirksomheder i Danmark. Det er vigtigt at erindre, at kimen til dette er lagt i et ikke-kommercielt forum.

Jeg indgik den 17. juni 2004 en tillægsaftale med de mediepolitiske ordførere mv. bag mediaaftalen for perioden 2002-2006. Aftalen indebærer bl.a., at de lokale nævn skal nedlægges, og at tilskudsordningen forenkles, så der fremover kun vil være én slags tilskud. Aftalen vil blive fulgt op af endnu en aftale om lokalradioområdet og eventuelt replanlægning af FM-båndet i Danmark. Spørgsmålet om replanlægning er væsentligt også for de ikke-kommercielle stationer og deres fremtid, og jeg håber, at også de ikke-kommercielle stationer vil blande sig i debatten over det kommende efterår om lokalradioområdets fremtid.

Jeg er sikker på, at de ikke-kommercielle lokale stationer også i fremtiden vil have en demokratiskabende og folkeoplysende rolle, hvis de fortsat udnytter de muligheder, de har for at skabe et attraktivt programindhold for lytterne og seerne. Men om stationerne kan og vil dette, er helt op til dem selv.

Jeg mener, at de kommende år byder på store udfordringer både på det politiske plan og rundt om i landet på de lokale stationer. Jeg glæder mig meget til at være med i denne proces, der skal skabe grobund for både at bevare og forny de lokale medier.

ARMS LÆNGDE

Af Leif Lønsmann, Radiodirektør, DR

Radiomediet var ikke mange år gammelt, da den tyske dramatiker Bertolt Brecht i 1932 foreslog at man omfunktionerede den fra et talende distributionsapparat til et lyttende kommunikationsapparat, som fremfor at tale til lytterne gav lytterne mulighed for selv at tale i radioen.

Tanken lå langt fra den danske Statsradiofonis nidkære vogten over adgangen til æteren. Et politisk sammensat radoråd skulle dengang bedømme og godkende hvert eneste foredragsmanuskript før forfatteren kunne komme til mikrofonen. Og kun tanker der ikke forstyrrede den gældende samfundsorden måtte transmitteres.

Bortset fra begrænsede eksperimenter med såkaldte ”båndværksteder” og ”folkeradioer” fastholdt Danmarks Radio i det store hele envejskommunikationen helt frem til 1980’erne, hvor den første nærradioordning endegyldigt brød Danmarks Radios monopol på den æterbårne meningsdannelse. I mere end 20 år har lokale interessegrupper - og sidenhen også kommercielle foretagender - kunnet etablere deres helt egne radiostationer, helt i Brechts ånd.

DRs monopol er afløst af det, man i den radiopolitiske fagjargon kalder et ”duopol”, bestående af DR på den ene side og en række uafhængige radiostationer på den anden. Egentlig er der tale om et triopol, bestående af (1) DR, (2) en række landsdækkende, regionale og lokale kommercielle reklameradioer og (3) de ikke-kommercielle lokalradioer, også kaldet nærradioerne. Hver af de tre slags radio har sine styrker og

begrænsninger. DRs styrke ligger i licensordningen, hvor politikerne sikrer alle danskere et alsidigt radiotilbud - uafhængigt af regering, ejere, annoncører eller interessegrupper. Begrænsningen er at en stor landsdækkende radiostation i sagens natur ikke kan komme så tæt på lytterne som Brecht anbefalede. Kommerciel radio har den fordel at den er fri af politiske interesser og forpligtelser og alene kan spejle lytternes ønsker. Begrænsningen er at reklameradio i sin natur udelukker de lyttergrupper, der ud fra et kommercielt synspunkt ikke er mange, unge eller købedygtige nok. Den tredje radiofoniske ”søjle” udgøres af nærradioerne som hverken har DRs politiske forpligtelser eller reklameradioernes økonomiske bånd. Hvor DR henvender sig til lytterne som borgere ser reklameradioerne dem som forbrugere, mens nærradioerne betragter lytterne som brugere og aktive medspillere i de lokale demokratiske processer.

De tre forskellige radioformers sameksistens sikrer befolkningen et samlet mangfoldigt radiotilbud, som det gælder om at bevare. Det gør man bedst ved at sikre de forskellige radioformer forskellige vilkår, tilpasset til hver deres opgave. De kommercielle radioer skal have så frie rammer som muligt så der opstår en ægte konkurrence hvor radio(for)brugerne gennem deres kanalvalg kan påvirke udbudet. DR er gennem ”Public Service”-kravet forpligtet overfor hele befolkningen og skal derfor dække hele spektret af lyttergrupper, emner, synsvinkler og programformer. Og nærradio skal drives efter princippet om ”Public Access” hvor alle har adgang til også selv at komme til orde. Staten skal gennem lovgivningen sikre at alle tre sektorer kan trives - uden at blande sig i indholdet.

I debatten om Public Service understreges det ofte at der skal være ”armslængde” mellem radiostationen og staten for at undgå politisk indblanding i programmerne og journalistikken. For nærradioens vedkommende kunne man passende tale om en anden form for armslængde. Nemlig at der kun må være en udstrakt arms længde mellem radiostationen og brugerne...

Folkeoplysning anno 2004

Af Christel Schaldemose, sekretariatsleder i Dansk Folkeoplysnings Samråd

Hvad er folkeoplysning egentlig for en størrelse? Hvad betyder det, og hvor kommer begrebet fra, hvilke værdier indeholder det, hvorfor er det vigtigt at holde fast i dette? Alt dette blev jeg af SLRTV bedt om lige at skrive i en artikel på 1 A4 side. Det lader sig ikke gøre på så lidt plads, om et emne, der er skrevet tykke bøger om. Det må blive til et foredrag en anden gang.

I stedet vil jeg bruge pladsen på at fortælle, hvad Dansk Folkeoplysnings Samråd lægger i begrebet folkeoplysning i dag.

Kort kan man sige, at begrebet ”Folkeoplysning” både er et syn på læring, en metode til at oplyse, engagere og bevidstgøre borgerne, en værdi, en tilrettelæggelsesform og meget mere. I en lang årrække var folkeoplysning mest forbundet med ”noget som Grundtvig talte om”. Men tidligere undervisningsminister Ole Vig Jensen fik hentet begrebet frem igen og fik støvet det af med sit 10-punktsprogram for voksenundervisning og folkeoplysning i 1984. I 90’erne blev også loven om fritidsundervisning ændret til en bredere lovgivning og fik navnet ”Lov om støtte til folkeoplysning”. Siden da er folkeoplysningsbegrebet blevet knyttet tæt sammen med både voksenundervisning og foreningslivet.

Men folkeoplysning er ikke bare folkelig oplysning. Folkeoplysning handler om at have nogle værdier som grundlag for den folkelige oplysningsvirksomhed.

Igennem det sidste halvandet år har Dansk Folkeoplysnings Samråds medlemsorganisationer deltaget i en proces om at definere hvad Fremtidens Folkeoplysning skal være for en størrelse.

Efter en række seminarer fandt vi frem til, at følgende 5 værdier bør være grundlæggende for al folkeoplysning.

Plads til alle

Folkeoplysningen er åben for alle. Vi har ingen adgangskrav, så her møder deltagerne mennesker, der er forskellige fra dem selv, med andre historier og andre visioner. Derfor er folkeoplysningen baseret på frisind og sigter på at udvikle tolerance og sammenhængskraft på tværs af de skel, der ellers eksisterer i samfundet. Folkeoplysningen er socialiserende og integrerende. De enkelte tilbud kan godt være rettet mod specifikke målgrupper, men i sidste ende er det op til den enkelte deltager selv at bestemme, om han eller hun kan og vil deltage.

Fordybelse

Folkeoplysningen beskæftiger sig med emner, der er væsentlige for både den enkelte deltager og for samfundet. Folkeoplysningen opererer ikke med eksamen, karakterer eller udefra kommende krav, og der er plads til fordybelse for deltagerne. Drivkraften er lysten til at blive klogere på sig selv og på verdenen sammen med andre. Folkeoplysningen giver tid og rum til fordybelse og fritænkning.

Demokrati

Folkeoplysningen motiverer til og udøver demokrati i ordets bredeste forstand. I folkeoplysningen er deltagerindflydelse, medansvar og aktiv deltagelse grundstenen i enhver aktivitet. Folkeoplysningen bidrager derfor direkte og indirekte til udviklingen af den demokratiske kultur og motiverer deltagerne til aktivt medborgerskab.

Selvorganisering

Folkeoplysningen bygger på selvorganisering. Initiativet kommer fra civilsamfundet, ikke fra det offentlige eller fra kommercielle interesser. Det er deltagerne, der i samarbejde med hinanden tager ansvaret for at skabe og udvikle de folkeoplysende aktiviteter. Selvorganiseringen og friheden til selv at træffe væsentlige beslutninger er forudsætningen for, at folkeoplysningen kan skabe rum for fritænkning.

Det hele menneske

Folkeoplysningen tager altid udgangspunkt i det enkelte menneskes ønsker og behov frem for ”systemets”. Vi giver deltagerne mulighed for at leve deres liv som kompetente mennesker og borgere, og vi sikrer dermed maksimal livskvalitet for alle, der vil. Folkeoplysningen tager alle livets facetter alvorligt, de personlige, de samfundsmæssige og de erhvervsmæssige. Det handler om at give den enkelte mulighed for at skabe mening og sammenhæng i tilværelsen og tage ansvar for sit eget liv og medansvar for fællesskabet.

Folkeoplysningen som begreb kan føres tilbage til en tid, hvor danskerne manglede uddannelse og adgang til viden og indflydelse. Disse ting har danskerne, i hvert fald i teorien, adgang til i dag. Men en ting er at have retmæssig adgang til alting, en anden ting er, om man kan overskue de utallige muligheder og træffe de rette valg.

Hvis man skal have en reel mulighed for at orientere sig i en verden, der bliver stadig mere kompleks, er det nødvendigt, at man er i stadig udvikling og har

mulighed for at afprøve sit potentiale under nye, men trygge forhold. De rammer kan man finde i folkeoplysningen, fordi udgangspunktet her altid er deltagerens ønsker, behov og præmisser.

Internt i det folkeoplysende verden er vi gode til at klappe hinanden på ryggen og bekræfte os selv i, at folkeoplysningen og foreningslivet er ryggraden i de danske demokrati, og vi elsker, når forskerne giver os ret. Men vi har haft en tendens til at hvile på laurbærrene. Vi har glemt, at vores fortræffeligheder ikke er indlysende for det omgivende samfund, og at det derfor er nødvendigt, at vi tydeligt formulerer og forklarer, hvorfor vi stadig spiller en rolle. Hvad adskiller folkeoplysningen fra alle de andre tilbud inden for fritid og uddannelse, medier og meninger? Med de 5 værdier som basis for al folkeoplysning, håber Dansk Folkeoplysnings Samråd at vejen er banet for at markere folkeoplysningen stærkere.

Hvem er Dansk Folkeoplysnings Samråds mange medlemsorganisationer?

En del af folkeoplysningen modtager støtte under Folkeoplysningsloven. Det drejer som om fritidsundervisning for voksne, ungdomsskoler, produktionsskoler, de frie kostskoler, folkehøjskoler, husholdnings- og håndarbejdsskolerne, daghøjskoler m.v. Men den folkeoplysende familie omfatter også organisationer, der arbejder med så forskellige emner som Dansk Kvindesamfund, Folk og Forsvar og Netværk for Økologisk Oplysning – for slet ikke at tale om medlemmerne af SLRTV. Se mere på www.dfs.dk

DEBAT OM FREMTIDENS LOKALE MEDIEUDBUD

Af Torben Brandi Nielsen
rådmænd, Århus Kommune

Regeringen og Dansk Folkeparti aftalte i juni måned 2004 en række ændringer af vilkårene for at sende lokalradio og lokal-TV.

Som bekendt har vi i Århus Kommune igennem mange år engageret os meget indenfor lokalradio- og lokal-tv, og bl.a. har vi både en kommunal lokalradio og kommunal lokal-TV-station.

Det er desværre min frygt, at de aktuelle politiske strømninger vil medføre en øget kommercialisering af radio og TV og at det er svært at se, hvordan dette kan ske uden at forringe vilkårene for de ikke-kommercielle parter.

Jeg synes også at beslutningen om, at alle sendetilladelser fremover skal udstedes centralt, gør det svært at bevare optimismen.

Siden den seneste mediaftale blev kendt i midten af juni måned, har jeg funderet over hvad vores reaktion fra Århus Kommune bør være.

Det ligger klart for mig, at Regeringen og Dansk Folkeparti sigter mod at udstede en række sendetilladelser til kommerciel radio, måske allerede i løbet af efteråret, og derfor er min bekymring for fremtiden for ikke-kommerciel lokalradio nok størst.

Med hensyn til lokal-TV tror jeg ikke umiddelbart der vil ske de store ændringer, da flere af TV Danmark-sendetilladelserne først udløber i løbet af nogle år, i Århus først om ca. 5 år.

Jeg er dog opmærksom på, at medieforliget fra 2002 og den efterfølgende lovændring med virkning fra 1. januar 2005 flytter de ikke-kommercielle lokal-tv-stationers sendetider til at ligge tidligt på formiddagen, hvilket jeg synes er meget beklageligt.

Vi venter nu på Regeringens udspil i forlængelse af konferencen d. 3. september 2004 om fremtiden for lokalradio.

Som den politiske situation er nu, synes jeg man skal koncentrere sig om følgende:

- sikring af, at de eksisterende lokale sendemuligheder fastholdes,
- sikring af lokal medindflydelse på valg af, hvem der skal have sendetilladelse,
- sikring af, at der fortsat bliver adgang til at sende ikke-kommerciel lokalradio- og lokal-tv,
- sikring af, at de økonomiske vilkår for de ikke-kommercielle stationer ikke fortsat forringes.

Ytringsfrihed og informationsfrihed - muligheder og begrænsninger

Af Per Jauert og Ole Prehn

Baggrunden

Lokalradio og –tv er gennem de seneste knap 25 år et af de mest omstridte og –diskuterede områder i den mediepolitiske debat i Danmark. Det skyldes først og fremmest en grundlæggende usikkerhed hos politikerne om, hvordan bruddet med Danmarks Radios monopol skulle gribes an. Etableringen af TV 2 i 1988 var ikke nok til at dække det såkaldte ”kommercielle underskud”, som havde hobet sig op på radio- og tv-området. De usikre sigtelinjer i mediepolitikken op gennem 1980erne og 1990erne betød, at lokalradio og –tv ofte kom til at fungere som et felt for fribyttere og grænsesprængere – og ikke alle med lige rent mel i posen. På trods af reklameforbud og senere reklamerestriktioner, regler for samsending og netværkssamarbejde udfordrede specielt de kommercielt orienterede aktører gang på gang lovgiverne og tvang dem til at lukke hullerne i medielovningen, for så blot at fine nye sprækker og huller, der kunne afprøves. Men det var ikke alene de kommercielt interesserede - nogle med udenlandsk mediekapital i baghånden som udfordrede den herskende mediepolitik. Også græsrodder, foreningsaktive og andre lokale radio- og tv-entusiaster måtte, velsagtens af nød, gribe til mere eller mindre skjulte sponsorater, virksomhedsportrætter, venlige interviews o.lign. for at skrabe nogle midler sammen, der kunne få den i øvrigt ideelt funderede station til at holde sig i luften.

Miseren beroede ikke kun på mediepolitisk ubeslutsomhed, men i nok så høj grad på fastlåste yderpositioner blandt lovgiverne. Hvor venstresiden

(incl. Det radikale Venstre) betragtede de lokale stationer som primært kulturelle fænomener på linje med teatre, museer og biblioteker, betragtede højresiden i Folketinget de lokale ærmedier som spydspidser i kampen for at etablere kommercielt baserede alternativer til DR. Disse principielle politisk-ideologiske positioner bestemte udformningen af den praktiske politik på området, men ved festlige lejligheder og når de principielle perspektiver skulle tegnes op, var og er der enighed om, at de lokale ærmedier – og specielt de såkaldt idébaserede stationer - har en vigtig mission som kanal for lokal ytringsfrihed og dermed demokratisk debat – og som en ekstra kanal for informationsfrihed, dvs. en yderligere mulighed for borgerne for at tilegne sig viden, som kan anvendes i den specifikt lokale, demokratiske proces, fx information om lokalplanlægning, skolepolitik og andre områder, hvor det lokale demokrati principielt er blevet åbnet for borgerinddragelse.

Normalt skelnes der mellem formelle, materielle og reelle aspekter ved ytrings- og informationsfrihed. Den formelle ytringsfrihed giver alle og enhver ret til at ytre sig frit – uden forudgående censur. Men man står efterfølgende til ansvar over for domstolene, som der står i Grundlovens §77 – hvilket de facto er en indskrænkning af den materielle ytringsfrihed, som angiver, at enhver ytring af samfundsmæssig værdi bør være straffri. Den reelle ytringsfrihed indebærer, at de, der ønsker at ytre sig, rent faktisk har mulighed for det. Ved dette aspekt kommer statens direkte eller indirekte økonomiske støtte til dagblade, ærmedier, fagblade etc. ind i billedet. Så det er oftest på dette felt, de hårdeste mediepolitiske kampe har udspillet sig. Det er sket, når de ikke-kommercielle lokale stationer gang på gang har påpeget den for dem nødvendige sammenhæng mellem lovgivernes mere eller mindre floromvundne principper om formel ytringsfrihed på den ene side – og den reelle ytringsfrihed på den anden side, altså lovgivernes vilje til at yde offentlig støtte i fornødent omfang.

Tilsvarende gælder det for statens forvaltning af informationsfriheden, at der er en sammenhæng mellem retten til frit at indsamle informationer (formel informationsfrihed), dernæst at være

garanteret et alsidigt udbud af informationer (materiel informationsfrihed) til at man som borger også skal kunne forstå og anvende informationerne (reel informationsfrihed)¹

I vores evaluering af tilskudsordningen for lokalradio og –TV² beskæftiger vi os især med forholdet mellem formel og reel informations- og ytringsfrihed og illustrerer ved vores undersøgelser nogle centrale problemstillinger, der er forbundet med forvaltningen af den offentlige økonomiske støtte til de ikke-kommercielle lokalradio og –TV-stationer. At mange stationer af forskellig karakter yder væsentlige bidrag til udvidelsen af ytrings- og informationsfriheden med de offentlige tilskud som en væsentlig og for nogle helt nødvendig forudsætning, hersker der på basis af rapporten ikke tvivl om.

Spørgsmålet er så, om den seneste lovgivning og de reducerede økonomiske rammer rokker væsentligt ved de principper, som blev søsat med støtteordningen som led i den mediepolitiske aftale i 1997?

Udfordringerne

Som de fleste ved, har tilskudsordningerne vekslet gennem de 20 år, vi har haft lokalradio og –TV. I de første mange år med stort set ingen tilskud, men siden med først stigende og derefter dalende beløb. Vi var selv med til at foreslå en støtteordning under kulturminister Jytte Hilden, hvor der blev slået hul i DRs og TV 2s eneret på licensen. En ting var pengene, men nok så væsentligt var princippet om, at public service er andet og mere end de to mastodonter. Lokalradio og –TV på ikke-kommercielle vilkår er derfor en del af den public service, som samfundet stiller til rådighed for borgernes ytrings- og informationsfrihed. Konkret har det udmøntet sig i bestemmelserne om, at alle i princippet skulle have en mulighed for at få en sendetilladelse, for så vidt der var sendetid til rådighed. Den eneste, men bestemt ikke i alle tilfælde ligegyldige, modifikation var de lokale nævns mere detaljerede planer for områdernes prioriteringer af programprofiler. Med ordningen fra 1999, hvor tilskud til konkrete programmer og programserier for alvor kom ind i billedet, blev der i nogen grad rokket ved det grundlæggende frihedsprincip, idet stationerne nu skulle ansøge om tilskud til programprojekter, som skulle prioriteres af de lokale nævn. Som vores undersøgelse fra 2002 viste, var praksis i lokalnævnene meget forskellig. Nogle steder slap alle forslag ubearbejdet igennem, mens man andre steder tog prioriteringsopgaven mere alvorligt. Da de centrale instanser på daværende

tidspunkt ikke magtede at gå sagerne grundigt igennem, kunne man f.eks. iagttage, at en historisk udsendelse i København kunne få tilskud, mens en historisk udsendelse i Nordsjælland ikke kunne få det. Dette beroede på en usikker sagsbehandling i de forskellige led, og det beroede på helt utidssvarende kriterier for tildeling af støtte. Derfor foreslog vi, at de blev justeret, hvilket de da også blev. Men hovedpointen er, at med programtilskuddene så man kimen til indholdsmæssige vurderinger – eller med andre ord en principiel begrænsning af ytringsfriheden, selv om princippet blev konciperet for at forhindre misbrug og spekulation i det gamle tilskudssystem.

I samme periode voksede antallet af stationer imidlertid og dermed også det automatisk udløste basistilskud. Når man således i 2001 kunne anvende 25 millioner kroner til programtilskud, skyldtes det alene den mediepolitiske aftale, herunder den såkaldte, og ikke særligt retfærdige, netværksafgift, som blev pålagt TvDanmark-stationerne, efter hvilken den samlede pulje var på små 50 millioner.

Piben fik imidlertid en noget anden lyd, da Fogh Rasmussen-regeringen kom til. Med noget der ligner lynets fart, blev der indgået et nyt medieforlig, som bl.a. indebar, at netværksafgiften blev sløjfet, hvorfor støttepuljen bl.a. derfor blev reduceret til 51,6 millioner i basis- og programtilskud mod forventet 57,1. Programtilskuddet udgjorde i dette overgangså derfor 56% af puljen. Det store hug kom i 2003, hvor puljen nu var reduceret til 34,4 millioner med 28,2% i programtilskud, og i 2004 hvor puljen reduceredes yderligere til 30,8 millioner, hvoraf 36% er gået til programtilskud. Med reduktionen i det samlede puljebeløb og opretholdelsen af de automatiske driftstilskud er ambitionerne om at lade programtilskuddene være det væsentlige i tilskudsordningen ikke indfriet. Og måske er det godt det samme set ud fra en ytringsfrihedssynsvinkel.

Det samme kan man ikke sige om den bestemmelse, der blev indføjet i bekendtgørelsen i begyndelsen af 2004. Her hedder det i §26, stk. 3, at der i de lokale nævns indstilling om driftstilskud kan lægges vægt på ansøgerens kontakt til lokalsamfundet og om indholdet i udsendelsesvirksomheden bidrager til at opfylde de lokale mediepolitiske målsætninger. Denne bestemmelse udfyldes i Radio- og TV-Nævnets vejledning om tilskud, hvor det bl.a. fremhæves, at der kan lægges vægt på, ”...at stationernes udsendelser i deres form er gavnlige for det lokale

demokrati.” Ligeledes kan der lægges vægt på en bred kontaktflade og opbakning. Eller med andre ord: det er nu op til de enkelte lokalnævn at fungere som smagsdommere i forhold til, om de nævnte kriterier er opfyldt eller ej, og man behøver ikke at være særlig rigoristisk for at kunne filtrere minoritets- og andre upassende ansøgere fra. Hvad der egentlig var tænkt som en ”lex Oasen”, er blevet til en indskrænkning af den ytringsfrihed, der har været det grundlæggende i dansk lokalradio og –TV- politik.

Den seneste ændring i mediaaftalen fra juni 2004, kan generelt ses som en positiv udvikling, selvom den måske fortrinsvis er at forstå som en professionalisering og effektivisering af forvaltningen. De lokale nævn nedlægges og programtilskudsordningen ophæves, hvorefter det er Radio- og TV-nævnet der, efter høring i kommunerne, foretager den automatiske tildeling af driftstilskud. Men – der kan ifølge aftalen kun ydes tilskud til stationer, der har bred kontakt til lokalsamfundet, så smagsdommeriet kan altså fortsætte. Samtidig ophæves must-carry-forpligtelserne for TV (herunder eventuelle ikke-kommercielle vinduer), og bestemmelsen om, at en tilladelseshaver alene skal have lokalradio eller -TV som hovedformål, ophæves også. Vi har ikke direkte kommenteret nedgangen i støttepuljens størrelse, fordi der er mere på spil end +/- 20 millioner kroner. Det, der er på spil, er hele meningen med lokalradio og –TV som en plads for allehånde budskaber i ytringsfrihedens

tjeneste. Det er vel ikke for meget sagt, at kommunale smagsdommere, tabet af must-carry for licensfinansieret TV-virksomhed og en åben ladeport for yderligere kommerciel aktivitet via ophævelsen af hovedformålsbestemmelsen er nogle af de største udfordringer i de kommende år.

Per Jauert er lektor ved Institut for Informations- og medievidenskab, Aarhus Universitet
Ole Prehn er dekan ved Det humanistiske Fakultet, Aalborg Universitet.

¹ Se videre om dette i Frands Mortensen: ”Ytringsfrihed og informationsfrihed. Danmark og den europæiske menneskerettighedskonvention” i : Rolf Reitan (red.) (2000) *Vejen ved verdens ende. Festskrift til Jens Cramer. Institut for Nordisk Sprog og litteratur. Aarhus Universitet. (s. 170-181)*

² Per Jauert og Ole Prehn (2002) *Mangfoldighed og kvalitet. Evaluering af tilskudsordningen for lokalradio og TV. Profilen. Kulturministeriet.*

Informationssamfundets studenterbrød

Af Elsebeth Gerner Nielsen
MF, Det Radikale Venstre

Hvad er årsagen til, at folkeoplysningens organisationer ikke længere bliver bedt om at deltage i oplysningskampagner? En forklaring er, at de samme organisationer for blot få år siden blev vældig fornærmede, hvis de blev bedt om at være med i en kampagne. Folkeoplysning er jo ikke noget, ”man” bare kan bestille..... Folkeoplysning er ikke det samme som information.... Vi er ikke det offentliges forlængede arm. Nogenlunde sådan lød det. Måske nogen også husker den noget lunkne modtagelse, som 10-punktsprogrammet (folkeoplysningens udviklingsprogram) fik sine steder. Folkeoplyserne forsøgte ikke mange chancer for at fortælle magthaverne/politikerne, at folkeoplysningen er sin egen. At den er autonom og ikke til salg for en slat statsmidler. Den lod sig ikke købe! Det var synspunkter, som efter min mening absolut kunne forsvares. De kunne ses som udtryk for, at folkeoplysningen var bevidst om sin særlige placering og rolle. Folkeoplysningen er alene forpligtiget over for de folkelige fællesskaber eller med et andet ord ”det civile samfund”. Den skal holde sig fri af staten. Den skal kunne tale de til enhver tid siddende magthavere midt imod.

Tom retorik

Desværre var der måske allerede den gang tale om tom retorik og ikke fundamentale principper. For hvad blev den højt besungne frihed brugt til? Vel først og fremmest til at takkes kunderne. Til at lave de kurser og foredrag, som kunne betale sig. Folkeoplysningen blev mange steder til en forretning, hvor det gjaldt om at få flest mulige kunder i butikken snarere end om at skabe en holdningspræget debat om væsentlige samfundsemner. Folkeoplysningen gjorde sig afhængig af markedet, lod sig forvandle til et supermarked med alt på hylderne. Uanset om man hed LOF, FOF, FO, AOF eller DOF. Selvfølgelig med mange gode undtagelser. Alligevel står man i dag tilbage med et billede af folkeoplysningen som informationssamfundets studenterbrød. Her er lidt af det hele, men alligevel ikke rigtig noget. Ingen pikant smag. Ikke noget særligt. Tandløst. Noget man nemt glemmer og hvis eksistens ingen føler sig kaldet til at forsvare. De fleste vil trods alt hellere have nyt brød. Ja og derfor er der vel ikke nogen, der længere tænker på at bede folkeoplysningens organisationer om hjælp, når vigtige emner skal formidles. Det er smadder ærgerligt. Nu kan folkeoplysningen nemlig ikke en gang bruge den anledning til at hidse sig op og på den måde markere dens uafhængighed og fundamentale værdier. Og i virkeligheden er der vel heller ikke ret meget uafhængighed at forsvare? Hvad værre er: Der er himmelråbende brug for en levende folkeoplysning. Lige nu er borgerne overladt til massemedierne og sig selv i arbejdet med at finde retning og mening i forhold til så vigtige emner som f.eks. forholdet til de fremmede; naturen og EU.

Kulturkamp er alternativer

Tillad mig derfor at opfordre folkeoplysningen til at bruge sin energi på at generobre sin plads i det folkelige Danmark. Der er nok at tage fat på. Der er brug for kulturkamp. Jeg tænker ikke på den kulturministeren og andre ministre har igangsat. Den handler åbenbart alene om at få hævn over alle de, der i kølvandet på ungdomsoprøret forhindrede nuværende fremtrædende personer i at komme til orde. Jeg tænker derimod på en kulturkamp, som kunne dreje sig om at sætte forskellige synspunkter og værdier op over for hinanden, drøfte dem og gennem debatten blive klogere på sig selv og hinanden.

I den sammenhæng er det værd at minde om – som blandt andet Henning Eichberg har gjort (Weekendavisen 7-15. april) - at sidestykket til det danske kulturkampsbegreb er tysk og stammer fra Bismarktiden. Kejseren erklærede kulturkamp mod rigsfjenderne. Hertil hørte først og fremmest socialdemokraterne, der i 1878 blev forbudt. Det samme skete for den politiske katolicisme og venstreliberalismen, men også rigets etniske (blandt andet polske, danske og franske) mindretal. Og så selvfølgelig jøderne. Som Eichberg erindrer om, kom det for Tyskland i langt mindre grad til at handle om visionerne om, hvor man ville hen med Tyskland. Derimod kom det til at handle om at opdyrke et fjendebillede. Siden hen blev denne ”innere Verfeindung” genoplivet af nazismen. Men denne forståelse af Kulturkamp kunne også genkendes i Den Kolde Krigs antikommunisme. Kulturkampf kommer her til at handle om statslige tiltag ovenfra for at udrydde visse fjendtlige miljøer.

Tillad mig at minde om, hvad der i de senere år er sket her i landet: Ekspertter lægges for had som ”smagsdommere”. Råd og nævn nedlægges med henvisning til, at de er for kritiske. Bevillingerne fjernes fra de organisationer, som traditionelt har talt mindretallenes sag. Støtten til Kaospiloterne fjernes med et pennestrøg, fordi ”man” ikke kan lide uddannelsen.

Dette kulturkampsbegreb er det stik-modsatte af det, vi i Danmark traditionelt har forstået ved kulturkamp, nemlig at der er alternativer. At der er forskellige kulturelle holdninger, der kæmper om magten. Kulturkamp er aktivt frisind, hvis vi holder os til traditionen. Kulturkamp er en kvalificering af uenighed. Mellem forskere. Mellem folkelige bevægelser. Mellem kulturelle institutioner. Mellem forskellige oplysningsforbund. Hvor foregår den kulturkamp lige nu? Hvorfor tavsheden? Der er trods alt en del på spil: Åndsfriheden trædes under fode. Mindretallene har meget trænge kår. Staten griber ind over for den personlige frihed i et omfang, som ikke er set før i det moderne Danmark.

Folkeoplysningen er for mig en afgørende del af det danske demokrati. Det, der gør Danmark til noget helt særligt. Ja noget af det, der definerer ”det danske”. Men indrømmet: Det føles som om folkeoplysningen er blevet væk! Lad det være for en kort bemærkning!

Sindelagskontrollen truer

”Ih, hvor må det altså være svært at være komiker i Danmark”, siger folk nok så henrykt til mig. Ja, det skal guderne vide, og det er ikke blevet nemmere i disse år, svarer jeg forstemt. Folk fremturer frejdigt. ”Ja, ikke, vi er jo så frisindede her hos os, at det næsten er for meget. Kan du snart finde noget at provokere med? Man må jo tale om alt, lave grin med det hele, uden at nogen tager anstød.” Nå, kan man det? Må man det? Tænk, det har jeg ikke observeret, tværtimod. De fleste er så bange for at have en mening om noget som helst meningsfyldt, at det er helt meningsløst. Ingen skal hægtes op på noget, der ikke lige går tråd med tidens tomme trendenser. Hverken folk eller fæ, ikke engang kunstnere, og da slet ikke pressen og medierne. Det gælder først og fremmest om hele tiden at være så ulden i sine udsagn, at ingen kan beskyldte en for at være politisk korrekt, farvet, engageret, eller værst af alt, kulturradikal, hvad det end er.

Der er en så udbredt angst for at blive taget til indtægt for noget, der kan støde den offentlige mening, at det nærmer sig tilstande, vi kun har mødt i de lande, vi meget, meget nødig har villet sammenligne os med hidindtil. Kald det censur, Berufsverbot, ytringsknægtelse eller et udtryk, jeg hørte for nylig, som slog mig med sin præcise træfsikkerhed på tidsfænomenet: Sindelagskontrol.

Selv har jeg været holdt i skak af den længe, men nu er den i rasende udbrud overalt: Da jeg optrådte i Gladsaxe til en nytårskoncert, udvandrede kommunalpolitiske fremmedfjendtlige DF-supportere i en lind strøm. Bagefter fik publikum tilbudt at få billetterne refunderet som kompensation for svie og smertelige mén af mit nederdrægtige verbale skyts. For nylig blev jeg bedt om at fyre en Grundlovstale af i selve statsradiofonien. Da den blev bragt i æteren, fik den en advarsel med på vejen af speakeren: ”DR vil ikke tages til indtægt for fru Helgers holdning til den siddende regering.”

Et demokrati dør uden en levende, modig opposition. Den er så godt som ikke-eksisterende i disse år. Der er om nogensinde brug for kanaler og sluser, hvor de, der tør, kan ytre sig. Til kamp mod ondsindede sindelagskontrollanter. Så længe vi har ukommercielle medier, har vi i det mindste chancen for at blive set og hørt. Bare man er tro mod sine egne idealer, bliver man måske til sidst taget alvorligt. I mellemtiden har man i hvert fald den tilfredsstillelse at kunne tage sig selv alvorligt. Længe leve ytringsfriheden.

af Anne Marie Helger

Et historisk tilbageblik

Af Preben Poulsen, daglig leder af Christianshavns Radio

En ændring af radioloven i maj 1981 åbnede op for, at lokale holdningsstationer kunne gå i luften i en 3-årig forsøgsperiode begyndende i maj 1983. Som en konsekvens af græsroddernes begyndervanskeligheder blev ”Sammenslutningen af lokale radio- og tv-stationer i Danmark” stiftet i Aalborg i 2004. Men hvordan var det nu med intentionerne i lovgivningen, og hvordan var det nu lige det gik det første års tid?

I løbet af 1983 gav Kulturministeriet over tre omgange sendetilladelse til 75 nærradioer og meldte senere ud, at der ikke blev givet flere tilladelser. Der er skudt mange satellitter til himmels siden, men tilbage til udgangspunktet.

Folketingsdebatterne afslørede, at forsøgene skulle være BREDT funderet, hvilket vil sige, at hver station skulle indsende ansøgning om tilladelse, opstille præmisser for den redaktionelle linie og mere konkret redegøre for hvordan den samlede programflade ville se ud. Det skulle være stationer med HOLDNINGER. Det skulle i modsætning til Danmarks Radio være muligt at tone rent flag i nærradioen uanset hvilken del af det politiske billede man tilhørte. Meningen var således ikke, at der skulle indføres et restriktivt alsidighedskriterium (som DR), som ville kvæle debatten og dermed også hurtigt kvæle nærradioerne som det lokale demokratiske eksperiment - og dermed stationens eksistensberettigelse.

Folketingsdebatterne afslørede, at folk der brændte for det ene eller det andet skulle have mulighed for at ytre sig. Radioloven gav rent faktisk såvel den enkelte som grupper flere ytringsmuligheder - demokratiet blev udvidet. En hel masse mennesker, der aldrig havde prøvet at komme til orde over for offentligheden, fik nu denne mulighed.

Og vi kan alle blive enige om, at det er en nødvendighed i et demokrati, som skal udvikle sig.

Vi kan også alle blive enige om, at d.d. er virkeligheden en anden - men i store træk var den det også dengang allerede efter det første års tid.

Hvis vi prøver at analysere den første spæde start finder vi allerede her kimen til den udvikling, som vi i dag kender på nærradioområdet. Den er naturligvis forstærket mange gange af dels den politiske udvikling og dels den teknologiske udvikling. Men kunne nærradioerne have gjort det anderledes, og dermed givet udviklingen en anden retning?

I Folketinget herskede der en vis frygt for, at nærradioerne ville blive arnested for rabiate agitprop-stationer, hvor en mængde fanatikere ville slynge vilde påstande i hovedet på den sagesløse befolkning uden nogen jordforbindelse overhovedet. Blandt nærradioerne selv var frygten for knastørre, saglige programmer uden lyttere. Usikkerheden om egen formåen var meget stor, hvilket langt de fleste steder gav sig udtryk i, at man for næsten enhver pris skulle initiere positive reaktioner. Dette ønske fik to uheldige konsekvenser: For det første skulle der skaffes lyttere, dvs. megen musik, og for det andet turde man ikke binde an med en klar indholdsmæssig profil. Man samlede ganske enkelt et hav af holdninger under én hat, og dermed kunne et profilflertal ikke samles. Det fik også den konsekvens, at man ikke turde lægge sig ud med nogen, og selvfølgelig var der de sædvanlige opstartsvanskeligheder, bl. a. tabte man nogle steder de første skærmydsler til dagspressen på grund af ukendskab til regler mv.

Sier man de tekniske problemer fra vil en første konklusion blive, at majoriteten af nærradioerne blev til musikradioer med radio-bingo og hilsen-programmer som garniture. Altså et lydtapet omkransende mere eller mindre indholdsløse programmer - hvor blev holdningsradioen og demokratiet af?

Konklusionen er både rigtig og forkert. Det er imidlertid nødvendigt at nuancere analysen før et mere nøjagtigt billede tegner sig.

I forsøget deltog tre grupperinger i samfundet, nemlig 1) dagbladene, 2) kristelige og andre religiøse, og 3) græsrodder (inkl. arbejderbevægelsens stationer).

Og det viser sig, at det i langt overvejende grad var græsrodsradioerne, der klistrede lydtapetet til med musik, hvilket var stik imod hensigten, idet det netop var på disse stationer, at den højt besungne ytrings- og frihedsudvidelse skulle æterbæres. Udover de nævnte årsager har teorien bag valget været, at når lytteren først er vænnet til at stille ind på stationen, så kunne man senere begynde at slynge ideer og holdninger ud i hovedet på ham m/k. Den holder dog ikke. Hvis lytterens motivation til at stille ind på kanalen er et ønske om at få musik i sin stue, hvad skulle så få ham til at blive hængende, når radioen pludselig giver sig til at overfalde ham med en vedvarende ordflo. Lytteren bliver selvfølgelig utilfreds og stiller væk. Nogle klager endog - og så skal der nok blive vendt plader igen. Også dengang var FM-båndet proppet med musikkanaler, og hvor er så pointen med nærradioforsøget, hvis den samme musik, som er produceret og indspillet de samme steder, også sendes i lokaldemokratiets navn. Det værste eksempel var nok Radio Århus som, på december-landsmødet for nærradioerne i 1983, kunne opregne en omsætning efter ca. et halvt år på mange mill. kroner. Radio Århus kunne prale af at være Danmarks største lokalradio, og at man var tæt på at udkonkurrere Danmarks Radios P 3 i Århus-området. Mange lokalradioer kopierede Århus-konceptet. Der var lyttere og der var penge i det.

Et andet hovedelement som kom til at præge udviklingen fremover for græsrodsradioerne var folketingsvalget i november 1983. De radioer, som havde valgt Århus-konceptet samt arbejderbevægelsens stationer, benyttede lejligheden til at gøre det hele til en reklameaffære. Salg af reklamespots og sendetid til de mere velpolstrede partier gjorde det hele til et kommercielt foretagende, ganske som vi kendte det fra de udenlandske satellitkanaler. På den måde undgik man for ussel mammon at lave engageret radio op til valget - og at tage stilling. Herved medvirkede græsrodderne selv til at bane vejen for den kommercielle radio-verden - den fuldt reklamefinansierede radio.

For at forstå den drejning forsøget havde taget, skal man vide følgende: I de to år som gik mellem indsendelse af ansøgninger til Kulturministeriet og udstedelsen af sendetilladelserne blev der afholdt en række møder mellem ansøgere fra hele landet, og på to punkter var der konstant fuldstændig enighed. For det første skulle alle ansøgere uanset standpunkt og holdninger have sendetilladelse. For det andet blev reklameradio og sponserede udsendelser fuldstændig afvist. Hvis en radio overtrådte denne bestemmelse skulle sendetilladelsen kunne inddrages administrativt.

Efter miseren ved Folketingsvalget var enigheden brudt, og næsten ingen gik ind for at sendetilladelserne skulle kunne inddrages administrativt.

Under overfladen lurede selvfølgelig politiske uenigheder, som før eller siden var poppet op. Men at det i hovedsagen var græsrodderne, der skar den gren over, som de selv sad på, overraskede de fleste. Men en række materielle forhold initierede også et opgør med egne principper.

1) Forsøget blev iværksat stort set uden penge. Blot seks mio. kroner, hvilket var en dråbe i havet, især hvis man ser det i lyset af et håbløst teledata-eksperiment til 35 mill. kroner.

2) Usikkerheden over for lovgivningen var enorm. Kulturministeriet havde kun fastslået, at injurielovgivningen ikke måtte overtrædes. Som rettesnor er det så godt som intet.

3) Det blev overladt til nærradioerne selv at komme overens med KODA m. fl., som repræsenterede ophavsretlige interesser.

Selvom principperne allerede smuldrede det første år var de overordnede hensigter for så vidt de samme. Dels, sammen med DR, at bevare og videreudvikle dansk kultur (uden nationalistiske overtoner), dels at udvikle det lokale demokrati. I dag kan vi se hvordan lydtapet og sponsorering har behandlet demokratiet. Sponsorerne accepterer kun letkøbt underholdning med mange lyttere, hvori deres forretningsmæssige budskab indhylles.

På trods af regeringens halvering af tilskuddet til de ikke-kommercielle lokale radio- og TV-stationer, Lex-Oasen og den seneste tillægsaftale til Medieforliget – er der stadigvæk ca. 100 ikke-kommercielle lokale radio- og TV-stationer organiseret alene i Sammenslutningen af Lokale Radio- og TV-stationer, SLRTV, men nedskæringerne har også med al ønskelig tydelighed synliggjort nødvendigheden af, at endnu flere stationer organiserer sig.

Preben Poulsen
daglig leder
Christianshavns Radio

Lokalradio og -tv

Af Thyge Enevoldsen,
4. maj 2004

Der er i dag ca. 150 ikke-kommercielle lokalradioer og ca. 110 ikke-kommercielle lokal-tv stationer som får driftsstøtte fra Kulturministeriets mediepulje, dvs. de opfylder de regler der er for at opnå driftsstøtte (ikke-kommercielle er f.eks. defineret sådan, at de højest har en reklameindtægt som svarer til 10 % af støtten fra Kulturministeriet, tidligere måtte der ikke være ansatte men det må der i dag). Der findes mange forskellige typer, men der er ligesom 3 hovedformer:

1. Resterne af A-pressens lokale medier, i Storkøbenhavn fx radioen HSR, Radio Storkøbenhavn, FTF-radio m.fl. Dette findes også på lokal-tv siden, med TV Frederiksberg, Lokal Medie, Københavns Kultur Café m.fl. - en del af resterne er dog blevet kommercielle, f.eks. pornostationen på Kanal København.
2. De kristelige med rødder især i pinsemission. Dette er (vistnok alene) et tv-imperium med KKR i Storkøbenhavn som hovedstation.
3. De egentlige græsrodder, som udgør en broget skare, omfatter de tidligere venstrefløjsaktivister (fx Radio Sokkelund, TV Stop), de borgerlige stationer (f.eks. FOF Radio og Radio Frederiksberg), nazisterne fra Greve, de lokale ”kosmiske” stationer (fx Radio Krishna og Unicorn), de såkaldte enmandsstationer (f.eks. Frederiksberg Journalen) samt alle indvandrerstationerne.

Der er også lokal-medie projekter som ikke er sådan at butte i bås. Der er fx TV Glad for evnesvage og Radioti (med rødder i Sind). Mindst én kommune er i luften (TV Greve) med kommunalinformation som beskæftigelses- og medieprojekt.

Det store spørgsmål er om der er nogen lyttere/seere og det har vist sig vanskeligt at bedømme. Mediemålingerne er alle landsbaserede og fanger ikke lokale stationer. Der er næppe mange lyttere af gangen især ikke i de større byer, hvor der er flere frekvenser og mange stationer på alle frekvenser. I provinsen, hvor der måske kun er en station, er situationen bedre. Det er den nok også på lokal-tv områder, fordi zapper-kulturen giver lokal-tv en chance hvis de kan fange den seer der passerer forbi. Der findes en interessant måling omkring en (gammel) udsendelse fra Vesterbro Lokal-tv, hvor den (socialdemokratiske) reklameblok før og efter Vesterbros udsendelse afslørede en vækst i antal seere på Kanal København fra under 20.000 til ca. 100.000. Det som Vesterbro sendte var en dokumentarudsendelse lavet af Christianias tv-hold som viste urobetjente ”under deres arbejde i Fristaden”.

De demokratiske lokalmedier

Det siger sig selv, at eventuelle vigtige politiske spørgsmål i et lokalområde kun sjældent dækkes af de nationale medier. Hvor tit er Nr. Snede i DR eller TV2 og hvad skal der til før Maribo eller Holeby nævnes. Heller ikke TV2's regionale stationer kan dække lokale spørgsmål. TV Lorry har næppe mere end ½ minut pr. kommune i deres dækningsområde, og hvor tit er lokalsamfund som Gundsømagle på Lorry? De regionale radioer under DR har det samme problem, så der er klart rum for lokal nyhedsformidling. Dette er vel også baggrunden for ugeavisernes succes, men deres svaghed er netop at de kun kan udkomme en gang om ugen og ikke hver dag som en lokalradio eller lokal-tv station. Faktisk ser man nu på det trykte medies område nærmest gade- eller kvartersaviser, som i Nansensgade og Pisserenden.

En anden vigtig demokratisk opgave for lokalmedierne er, at grupper som ellers sjældent kommer ”i luften” med deres meninger kan få plads i lokalmedierne. Journalistisk tales der også om medborger tv, hvor medierne kan spille en vigtig demokratisk rolle med at støtte borgerne i at sætte dagsordenen for politikerne og ikke omvendt.

Rammerne

Som situationen er nu efter det seneste borgerlige medieforlig, er betingelserne for de lokale ikke-kommercielle medier blevet væsentligt vanskeligere. Puljen til støtte er reduceret fra ca. 60 mio. kr. årligt til ca. 30 mio. kr.. Støtten gives dels som et driftstilskud dels som programtilskud, ligesom der er små puljer til støtte af uddannelse m.m..

Driftstilskuddet er på 500 kr. pr. time til lokal-tv (dog højest for 3 timer om ugen) og 100 kr. pr. radiotime (højest 15 timer om ugen). Det betyder for de fleste stationer 78.000 kr. om året, som alle ikke-kommercielle stationer i princippet er berettigede til, hvis de opfylder nogle forudsætninger - det var dem som netop er blevet strammet for at stoppe tilskuddet til nazisterne i Greve. Den nye regel er at de lokale nævn skal vurdere (udtale sig) om stationen har en tilstrækkelig lokal opbakning. Det bemærkelsesværdige i Greve sagen var, at det lokale nævn sagde at Radio Oasen opfyldte dette i 15 timer om ugen (hvor de sender lokale nyheder, sport og musik) og derfor var berettiget til støtte i disse timer. Nævnet mente ikke at det var et problem at de desuden sendte nazi-udsendelser (ud over de 15 timer). I Kulturministeriet havde de dog set Brians pen, så de tog tilskuddet fra Oasen.

Programtilskuddet er en støtte til særlige radio- eller tv-programmer som anbefales af de lokale nævn og ”nyder fremme” i det centrale nævn. Det er det værste de lokale stationer ved. De har ikke en chance for at vide om de er købt eller solgt mht. evt. støtte før brevet fra ministeriet kommer. På et tidspunkt resulterede det i at de fleste stationer spyttede et utal af ansøgninger af sted (17 stykker fra samme station er set) for dog med en af dem at ramme noget som ministeriet ville støtte. Nu er der indført en ramme så alle kun må lave 2 ansøgninger. Det støtte der gives er fra 10.000 til 250.000 kr.. I de 2 sidste år har stationerne først i april fået at vide, om de får støtte i det år. Som eksempel kan det nævnes at TV Stops støtte i 2004 alene består af 78.000 kr. i driftstilskud, mens Nørrebro tv ud over de 78.000 fik 150.000 kr. til programmerne ”Nørrebro her og nu”. Ingen af de

gamle egentlige lokal-tv stationer (TV Stop, Vesterbro lokal-tv eller Kanal 4 fik programstøtte i år), ca. 100 (af de 260) stationer har fået programstøtte i år.

Den måde pengene fordeles på har givet anledning til en del diskussion, for hvilke kriterier lægger de lokale nævn vægt på, når de prioriterer de programforslag de vil anbefale og hvad gør det centrale nævn som uddeler pengene? De lokale nævn har f.eks. kritiseret, at det centrale nævn sjældent følger de lokale anbefalinger (det er nu blevet bedre).

De lokale nævns medlemmer er dels politisk udpeget og dels udpeget (eller valgt) af (eller blandt) de lokale foreninger (idrætsklubber, lejerforeninger m.m.). Formanden er sædvanligvis politiker fra den dominerende fløj i kommunen (dog ikke på Frederiksberg hvor formanden er fra Ø), og derfor kan lokale politiske hensyn komme til at spille en rolle.

Erfaringen efter stramningen i december er at der i første omgang ikke er sket noget. Ud over Oase sagen er det vistnok kun på Frederiksberg at en radiostation blev frataget driftsstøtte og på Frederiksberg var årsagen, at stationen ikke sendte selvstændige udsendelser men genudsendte en anden stations udsendelser.

De lokale medier skal støttes

Jeg er ikke i tvivl om, at det er vigtigt at fortsætte støtten til de ikke-kommercielle stationer. Støtten er for lav for de stationer som kun får driftstilskud. En støtte til en lokalradio med 15 timer om ugen bør som min. ligge omkring 150.000 kr., mens en lokal-tv station med 3 timer har brug for 250.000 kr. i støtte om året (i alt ca. 50 mio. kr.). Det bør for øvrigt ske via licensen. Når jeg ikke mener, at støtten skal være højere, er det fordi der har været mange, som har gået efter de lette penge de år hvor støtten var høj. Det bliver også en stor opgave at få lokal-medierne med over i de nye formater, hvilket kommer til at koste mange penge til nyt udstyr.

Tillægsaftale nr. 3 til medieaftalen for 2002-2006 om ny administrativ struktur på lokalradio- og tv-området, ny lokal-tv-ordning og ny tilskudsordning - 17. juni 2004

Der er enighed mellem aftalepartierne om følgende:

Den administrative struktur

Med henblik på at professionalisere forvaltningen af lokalradio- og tv-området, for at skabe ensartethed i behandlingen af stationernes forhold og for at forenkle den administrative struktur, nedlægges de lokale radio- og fjernsynsnævn, og tilladelse til programvirksomhed udstedes og administreres fremover af Radio- og tv- nævnet.

Der kan ikke stilles individuelle krav til programvirksomheden til den enkelte lokalradio- eller tv-station.

Kravet om, at ansøger/tilladelseshaver skal have lokal radio- eller tv-virksomhed som hovedformål, ophæves.

Tilskud til ikke-kommerciel lokal- og tv-radioproduktion

Med henblik på at forenkle reglerne om tilskud til ikke-kommerciel lokalradio- og lokal-tv-produktion ydes der fremover kun én slags tilskud. Programtilskud, tilskud til uddannelsesaktiviteter og tilskud til medieskoletjenestevirksomhed afskaffes således, og tilskud ydes som driftstilskud. Driftstilskuddet kan anvendes til delvis finansiering af driften, herunder til uddannelsesaktiviteter. Det skal ved øget kontrol og tilsyn sikres, at tilskud ikke anvendes til uvedkommende formål. Tilskuddet bortfalder ved væsentlige overtrædelser af anden lovgivning.

Tilskudsordningen administreres af Radio- og tv-nævnet. Tilskud ydes til stationer, der har bred kontakt til lokal-samfundet, og Radio- og tv-nævnet indhenter en udtalelse herom fra den relevante kommune.

Tilskuddet ydes med et fast tilskud pr. udsendt time i et maksimum antal timer pr. uge.

Kravet om, at en station skal have haft regelmæssig udsendelsesvirksomhed i seks måneder, ophæves, da kravet forekommer overflødigt efter afskaffelsen af det automatiske basistilskud.

Lokal tv

Alle lokal-tv-sendemuligheder udbydes samlet af Radio- og tv-nævnet med krav om regionale nyhedsudsendelser og evt. andre programmæssige krav, som måtte blive fastlagt. Tildeling sker ved skønhedskonkurrence eller auktion.

Der tages senere stilling til, om der skal afsættes en særlig tv-kanal til græsrods-tv i København.

Tilladelse til ikke-kommercielt lokal-tv udstedes af Radio- og tv-nævnet til “vinduer” på de ovennævnte sendemuligheder.

De gældende “must carry”-forpligtelser for så vidt angår lokal-tv afskaffes.

Gennemførelse af aftalen mv.

De nødvendige ændringer af radio- og tv-loven gennemføres i folketingssamlingen 2004/2005.

Den nye ordning gennemføres efterhånden som de gældende tilladelser udløber; dog ændres tilskudsordningen pr. 31. december 2005 og de lokale nævn nedlægges senest pr. 31. december 2006.

Kære Brian Mikkelsen

Jeg skriver til dig på vegne af Sammenslutningen af Lokale Radio- og tv-stationer, SLRTV. Anledningen er den tillægsaftale til medieaftalen i perioden 2002-2006 om den nye lokalradio- og lokal-tv-aftale, som du på regeringens vegne har indgået med Dansk Folkeparti.

Du har tidligere sagt, at det lå dig og regeringen samt DF meget på sinde at sikre ytringsfrihed, mangfoldighed og græsrodsstationernes mulighed for at overleve. Og du har givet udtryk for, at det er vigtigt for dette land og dets indbyggere at bevare og styrke det frivillige arbejde, der foregår i de forskellige frivillige kulturelle sammenhænge, fordi det er med til at udvikle det demokratiske samfund, og fordi det er med til at give borgerne en forståelse af, at demokratiet kan fungere, og at ytringsfriheden er en reel frihed i vores samfund.

Derfor forstår jeg ikke, at du vil opgive at stille krav til programvirksomheden for de ikke-kommercielle lokalradio og tv-stationer. Hensigten med de tidligere kriterier for støtte var jo netop at styrke demokratiet gennem:

- Lokal information og debat, f.eks. nyheds- og aktualitetsprogrammer.
- Programmer der imødekommer mindretalsgruppers eller mediesvage gruppers behov.
- Programmer der inddrager borgerne i produktionen.
- Programmer, der fremmer stationens kompetenceopbygning eller giver programvirksomheden et kvalitetsløft.

Når der i tillægsaftalen står, at der kan gives støtte til stationer, der har en bred tilknytning til lokalområdet, så er det ikke til at vide, hvad det betyder:

- Vil Kulturministeriet fremover ikke give støtte til fremmedsprogede udsendelser der henvender sig til smalle målgrupper?
- Vil Kulturministeriet ikke længere støtte udsendelser, der produceres af fysisk og psykisk handicappede?
- Vil Kulturministeriet ikke længere støtte udsendelser, der produceres af bøsser og lesbiske?
- Vil Kulturministeriet ikke længere støtte udsendelser, der produceres af psykisk syge?
- Vil Kulturministeriet ikke længere støtte udsendelser, der produceres af religiøse eller politiske mindretalsgrupper?

Det, der bekymrer mig så meget ved den nye tillægsaftale, er, at du efter min opfattelse har glemt de demokratiske funktioner, som de ikke-kommercielle medier har: Vi er ikke massemedier, men vi sikrer derimod, at det er muligt at få en debat, hvorigennem mindretallene kan ytre sig. Vi er kort sagt æterbårne beboerhuse. Derfor synes jeg også, at det er bekymrende, at Kulturministeriet ikke længere ønsker at støtte de uddannelsesaktiviteter, der har været med til at skabe en af forudsætningerne for en kvalificeret demokratisk dialog.

Tillægsaftalen er så vagt formuleret, at den kan administreres på mange måder, men jeg håber ikke, at din hensigt er, at de ovennævnte mindretalsgrupper skal udelukkes.

Jeg ser derfor frem til, at du fortæller, hvad dine hensigter er.

Med venlig hilsen

Bård Hornekær
Formand for SLRTV

Kulturministeriet, 22. juli 2004

Kære Bård Hornekær

Tak for det åbne brev, som du har sendt mig på vegne af SLRTV, og som indeholder kommentarer til den tillægsaftale til medieaftalen, regeringen indgik med Dansk Folkeparti den 17. juni 2004.

Jeg mener ikke, at tillægsaftalen er i modstrid med det, jeg tidligere har givet udtryk for, nemlig at de lokale medier er en uundværlig del af det danske mediebillede.

Der er ikke med tillægsaftalen lagt op til, at der ikke skal stilles krav til de lokale stationer. Det er derimod hensigten, at der ikke skal kunne stilles individuelle krav til den enkelte station, da sådanne krav er med til at skævvride de vilkår, stationerne virker under, hvad enten de er kommercielle eller ikke-kommercielle. De krav, der vil blive fastsat, vil være generelle og fremgå af regelgrundlaget og vil således gælde for al lokal programvirksomhed.

Tillægsaftalens afsnit om krav om lokal tilknytning for at komme i betragtning til tilskud til ikke-kommerciel programvirksomhed er en videreførsel af de gældende regler, der efter den seneste tilskudsrunde resulterede i, at stort set alle ansøgere opnåede driftstilskud. Afskaffelsen af programtilskud, uddannelsestilskud og tilskud til medieskoletjenesterevirksomhed er begrundet i et ønske om at forenkle de gældende tilskudsregler. Jeg henleder for en god ordens skyld opmærksomheden på, at driftstilskud i henhold til tillægsftalen kan anvendes til uddannelsesaktiviteter.

Arbejdet med at implemente tillægsaftalen er sat i gang i Kulturministeriet, og den nærmere udmøntning af tillægaftalen vil fremgå af det lovforslag, jeg påregner at fremsætte i næste folketingssamling.

Med venlig hilsen

Brian Mikkelsen

SLRTV

Nytorv 13B, 2. sal

Postboks 1221

9100 Aalborg

Tlf: 98 13 96 81

Fax: 98 16 84 77

slrtv@slrtv.dk

www.slrtv.dk

Albertslund Nærradio

Amager Lands Lokalradio

A-TV

Bispebjerg Lokalradio

Bornholms Kristne Nærradio

BVB Bornholms Stemme

Carlsro Nærradio

Christiania Radio

Christianshavns Radio

Det lille Fjernsyn

Den Grønne Kanal

Det Åbne Båndværksted

Fjord TV

Fjord TV, Frederikssund

Fjord TV, Nord

Folkets Radio, København

Folkets Radio, Aalborg

Frederikshavn Lokalradio

Frelsens Hærs Nærradio

Front TV Odense

Fyens Total Radio

Give Nærradio

Gladsaxe Weekend Radio

Helsingørkanalen

Helsingør Kristne Radio

Hvidovre Nærradio / Station 1

India Vision - Harwani TV

Indvanderradioen, København

Indvanderradioen, Aalborg

Indvanderradioen, Århus

Kanal Plus, Nordsjælland

Kanal Roskilde

Korup Lokal TV

Komitéens Radio

Københavnnerkanalen

Lokal Radio Odder

Løkken Vraa Nærradio

Middelfart Lokal TV

Munkebo Lokal TV

N-TV

Nordjyllands Jazz Radio

Næstved Nærradio

Odder Weekend Radio

Odense Ser Rødt

PTN

Radio 2'eren

Radio City FR.Sund

Radio Faaborg

Radio Fladså

Radio Frederiksberg Journalen

Radio Gladsaxe

Radio Hadsten

Radio Halsnæs

Radio HHL

Radio HNR

Radio Hvidovre

Radio Jazz Kbh.

Radio Jet FM

Radio Kattegat

Radio Krishna, Kbh.

Radio Krishna, Århus

Radio Kurt

Radio Lolland

Radio Luna

Radio MF, Svendborg

Radio Midtfyn

Radio Mølleå

Radio NR

Radio Nibenitten

Radio Pride of India

Radio Raptus

Radio Rosa

Radio Rosenholm

Radio RTN

Radio Rønde

Radio Shalom

Radioti

Radio Vandtårnet (Underground FM)

Radio Vejlefjord

Radio Vesterbro

Radio Aalborg

Radio10FM

Ringkøbing Lokal Radio

Ringkøbing Service Radio

Roskilde Dampradio

Station 10

Stevns Lokal Radio

Sæby Lokal Radio

TV-Kolding

TV-Kurt

Vesterbro Lokal TV

Weekend Radio

Øen Amagers Lokalradio

Aalborg Senior Radio

Århus Kanalen

